

પ્રવચન નં. ૩૫ ગાથા ૯-૧૦ તા. ૧૬-૭-૭૮ રવિવાર, અષાઢ સુદ-૧૧ સં. ૨૫૦૪

સમયસાર ૯/૧૦ ગાથા ફરીને ટીકા:- “ પ્રથમ તો જે શ્રુતસે કેવળ શુદ્ધ આત્માકો જાનતે હૈ, એ શ્રુતકેવળી હૈ, ” કયા કહા ? ભાવશ્રુતજ્ઞાન નિર્વિકલ્પ શાંતિ સમાધિ વો દ્વારા આત્માકો જાનતે હૈ, એ આત્માકો જાનનેવાલા પરમાર્થ નિશ્ચય શ્રુતકેવળી કહેનેમેં આતા હૈ. સમજમેં આયા ? આત્મા વસ્તુ જો આત્મ પદાર્થ એને જે જ્ઞાન, નિર્વિકલ્પ જ્ઞાન હોકર રાગકા ભી પક્ષ છોડકર નિર્વિકલ્પ શાંતિ, સમાધિ એ દ્વારા જે આત્માકો ત્રિકાળીકો જાનેં, આહાહા ! સમજમેં આયા ? સૂક્ષ્મ બાત હૈ ભાઈ પરમ સત્ય બહુ સૂક્ષ્મ. આ આત્મા ચીજ જો હૈ અનંત આનંદ ને અનંત જ્ઞાન સંપન્ન પ્રભુ, જિસકા સ્વભાવ હૈ ઉસકા તો માપ કયા ? અમાપ જ્ઞાન ને અમાપ દર્શન ને આનંદ આદિ એસા એકરૂપ વસ્તુ, અનંત ગુણમેં એકરૂપ વસ્તુ દ્રવ્ય. ઉસકો જો જ્ઞાન વર્તમાન રાગ રહિત હોકર નિર્વિકલ્પ શાંતિ દ્વારા દ્રવ્યકો જાનતે હૈ, ઉસકો નિશ્ચય શ્રુતકેવળી કહેતે હૈ. ઝીણી વાત હૈ. બાબુલાલજી ! આહાહા !

જે આ આત્મા વસ્તુ હૈ. પરિપૂર્ણ અંતર (પરિપૂર્ણ) સંપદાસે ભરા પડા પ્રભુ ઉસકો જો વર્તમાન જ્ઞાન નિર્વિકલ્પ નામ રાગની અપેક્ષા છોડકર નિર્વિકલ્પ શાંતિ ને સમાધિ એસે એ દ્વારા વો ઉસમેં જ્ઞાન આયા. એ દ્વારા આત્માકો જાનેં એ નિશ્ચય શ્રુતકેવળી કહેનેમેં આતા હૈ. સમજમેં આયા ? આવી વાત સૂક્ષ્મ હૈ. અહીંયા તો આત્માકો જેણે જાણ્યા એ નિશ્ચય શ્રુતકેવળી હૈ. પણ એ કઈ રીતે જાના ? અંતરમેં રાગસે ભિન્ન હોકર જે જ્ઞાન શાંતિ અને વીતરાગી પર્યાય હુઈ એ દ્વારા જે આત્મા જાનનેમેં આયા, ઈસકે દ્વારા સીધા આત્મા જાનનેમેં આયા, ઉસકો નિશ્ચય શ્રુતકેવળી કહેતે હૈ.

બધી વાત જગતથી નિરાળી છે ભાઈ શબ્દો જુદા, ભાવ જુદા એવી છે ખબર છે ને આહાહા ! મૂળ ચીજ આખી અંતર વસ્તુ ભગવાન આત્મા નિત્ય વસ્તુ-ધ્રુવ વસ્તુ-શાશ્વત વસ્તુ હૈ. વો કાંઈ નઈ ઉત્પન્ન હુઈ નહિ, ઔર ઉસકા અંશે પણ નાશ હોગા એસી ચીજ નહિ, એસા શાશ્વત પ્રભુ અવિનાશી આત્મા ઉસકો વર્તમાન શાંતિ રાગસે રહિત હોકર-રાગસે ભિન્ન હોકર અપની શાંતિ અને જ્ઞાનદ્વારા જે આત્માકો અનુભવે- આત્માકો જાણે ઈસકો અહીંયા નિશ્ચય સચ્યા શ્રુતકેવળી કહેનેમેં આતા હૈ. કહો રાજમલજી ! દેવીલાલજી ! આહાહા ! હૈ ? એ પરમાર્થ હૈ.

ઔર જો સર્વ શ્રુતજ્ઞાનકો જાનતે હૈ. એક તો એક (યહ કહા) જો જ્ઞાન અપનેકો જાનતે હૈ એ જ્ઞાનમેં પરિપૂર્ણ (ચીજ) આ ગઈ કેમકે પરિપૂર્ણકો જાનનેવાલી જ્ઞાન પર્યાય, એ જ્ઞાનમેં સર્વશ્રુત સ્વ કો ભી જાનેં અને એ જ્ઞાન પરકો ભી જાનેં. આહાહા ! એસા આત્માકા જ્ઞાન વો આત્માકો સીધા જાનેં એ તો નિશ્ચય શ્રુતકેવળી. પણ વો જ્ઞાન જો હૈ ને એ સ્વકો જાનેં ને પરકો જાણે એ તો સ્વકો જાનેં એ જ્ઞાનકી પર્યાયમેં પરકો જાનનેકા જ્ઞાન તો આ ગયા. આહાહા ! એ સ્વ-પરકો જાનેં એસા જો જ્ઞાન ઉસકો વ્યવહાર શ્રુતકેવળી કહેતે હૈ. વસ્તુકો ત્રિકાળકો જાનેં એ નિશ્ચય શ્રુતકેવળી હૈ. આહાહા ! આ તો અલૌકિક વાતું છે બાપુ.

જગતથી તદ્દન નિરાળી અત્યારે તો ગોટા ઊઠયા છે બધા. સર્વ શ્રુતજ્ઞાનકો જાનતે હૈ વે શ્રુતકેવળી હૈ એ વ્યવહાર હૈ, ક્યુનકિ જે જ્ઞાન હૈ જાનન જાનન એ જાનન શક્તિ સ્વકો ભી જાને એ જાનન પરકો જાને એ તો સાધારણ વાત હૈ એ સ્વપરકો જાનનેવાલા જ્ઞાન એ જ્ઞાનકો વ્યવહાર શ્રુતકેવળી કહેતે હૈ. નવરંગભાઈ ! બેય એક જેવું નથી. આહાહા ! ઝીણી વાત બાપુ ! આ તો પરમ સત્યના સાગર, પરમ સત્ય સાગર પ્રભુ જે વસ્તુ હૈ એ તો પરિપૂર્ણ સ્વભાવસે ભરી પડી હૈ. વસ્તુમેં અપૂર્ણતા વિપરીતતા કે અશુદ્ધતા હોતી નહિ. એ સબ પૂર્ણ વસ્તુ જો હૈ આત્મા વસ્તુ, ઉસકો જે નિર્વિકલ્પ શાંતિ દ્વારા જે જ્ઞાન સાથમેં શાંતિ હૈ, એ શાંતિ દ્વારા (જ્ઞાનકો) જ્ઞાન આત્માકો જાને એ તો પરમાર્થ હુઆ તો પરમ પદાર્થકો જાના તો પરમાર્થ શ્રુતકેવળી કહેતે હૈ. સમજમેં આયા ? ઔર સર્વ શ્રુતજ્ઞાનકો જાને એ જ્ઞાનકી પર્યાય ચાહે તો બાર અંગકો જાને, અને એ જ્ઞાનકી પર્યાય સ્વકો જાને એ જ્ઞાન બસ હવે. એ જ્ઞાનકી પર્યાય એ ત્રિકાળીકો સ્વકો જાને અને અર્હીયા બાલ્કજ્ઞાન હૈ ઉસકો ભી જાને, એ જ્ઞાનકો વ્યવહાર, પર્યાય હૈ ને ? ભેદ હૈ ને ? તો વ્યવહાર શ્રુતકેવળી કહેનેમેં આયા હૈ. ઝીણી વાત બાપુ. ઓહોહો !

અત્યારે તો ધમાલ બહારમાં જાત્રા ને આ ને આ ને, આહાહા ! ભક્તિ ને પૂજા ને એમાં જાણે ધર્મ હો ગયા ? આહાહા !

અંતર ચીજ કોઈ દૂસરી હૈ. આહા ! અસ્તિ હૈ ને ! હૈ ને વસ્તુ ! હૈ એ હે કોઈ વસ્તુ અનાદિકી હૈ અને અનંત કાળ રહેગી ઔસી એ ચીજ હે. ઔર એ ચીજ હૈ ઉસમેં સ્વભાવ જો હૈ એ ભી પરિપૂર્ણ ત્રિકાળ હૈ. વસ્તુકા સ્વભાવ જૈસી વસ્તુ ત્રિકાળ હૈ ઔસા ઉસકા સ્વભાવ જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ એ સ્વભાવ ને સ્વભાવવાન એ દોઈ (બન્ને) અનાદિ વસ્તુ શાશ્વત હૈ. આહાહા ! એ ચીજકો જે સમ્યજ્ઞાન શાંતિ દ્વારા જાને, તો તો એ પરમાર્થ જાના તો એ પરમાર્થ શ્રુતકેવળી કહેતે હૈ, ઔર જે જ્ઞાન સ્વકો જાને ને પરકો જાને એ જ્ઞાન, એ જ્ઞાનકો અર્હીયા વ્યવહાર શ્રુતકેવળી કહેતે હૈ. સમજમેં આયા ?

અર્હિયા દો પક્ષ લેકર પરીક્ષા કરતે હૈ ઉપરોક્ત સર્વ જ્ઞાન આત્મા હૈ કે અનાત્મા ? કયા ક્રિયા ? જે જ્ઞાન હૈ ને જ્ઞાન, સ્વકો જાને ઔર પરકો જાને, ઔસી જો શક્તિ જો જ્ઞાનકી એ જ્ઞાન હૈ, એ આત્મા હૈ કે અણાત્મા ? એ આત્મસ્વરૂપ સાથે સંબંધ હૈ ? કે કોઈ અણાત્મા સાથે સંબંધ હૈ ? આહા ! જાનન-જાનન-જાનન સ્વભાવ એ આત્મા સાથે સંબંધ હૈ ? એ આત્મા હૈ ? કે રાગાદિ પર સાથે સંબંધ હૈ કે અણાત્મા હૈ ? સમજમેં આયા ?

આ તો કેળવણી જુદી જાતની છે ભાઈ. આહાહા ! આ તો સર્વજ્ઞ પરમાત્માની કોલેજ છે. એ કોલેજની ચીજ અનંત કાળમાં એણે જાણી નથી એની વાત છે, બાકી તો થોથાં આ જગતના બહારના જાણપણા ને શાસ્ત્રના જાણપણા એકીલા, ઉસકો તો અર્હીયા વ્યવહારમેંય લિયા નહિ.

અપના ને પરકા જ્ઞાન દો (કા) એ જ્ઞાનકો વ્યવહાર શ્રુતકેવળી કહેતે હૈ. અને સર્વશ્રુત કહેતે હૈ ઉસકો. સમજમેં આયા ? અભ્યાસ જોઈએ ભાઈ આ તો, એકદમ અભ્યાસ વિના (ન સમજાય) હવે એ કહે છે કે જે જ્ઞાન વ્યવહાર કહા, જે જ્ઞાન હૈ, એ જ્ઞાન આત્માકો સીધા જાને એ તો નિશ્ચય. હવે જો જ્ઞાન હૈ, એ જ્ઞાન હૈ એ કયા હૈ ? કે એ જ્ઞાન આત્માકા જ્ઞાનહેંકે જડકા જ્ઞાનહેંકે યે ?

बे पक्ष लिया. दो पक्ष परीक्षा करके. “ सर्व ज्ञान आत्मा है के अज्ञात्मा ? ” “ अज्ञात्माका पक्ष लिया जाये तो ठीक नहि. ” जे ज्ञानन-ज्ञानन-ज्ञानन जे भाव ओ कर्मका है शरीरका है रागका है तो ओ पक्ष सत्य नहि, ओ ज्ञान उसका है नहि. ज्ञान उसको जानते है ये बात अर्धीया नही. पण ओ ज्ञान है किसका ? ज्ञान स्वको जाने ने परको जाने, ओ ज्ञान है किसका ? ओ ज्ञान आत्माका है के अज्ञात्माका ? दया दान राग शरीर के वाणी उसका ज्ञान है ओ ? समजमें आया ? तो अज्ञात्माका पक्ष लिया जाये ओ तो ओ ठीक नहीं केमके ज्ञानन-जे ज्ञानन है स्वको ज्ञाननेवाली पर्याय और परको ज्ञाने पर्याय ज्ञान ओ ज्ञान अज्ञात्मा है, राग है के शरीर है के शरीरकी साथ उसका संबंध है औसा ठीक नहि. ओ ज्ञानका संबंध तो आत्मा साथे संबंध है. समजमें आया ? आहा !

आवी वातमां नवराश क्यां मणे ? व्रत पाणो ने अपवास करो ने भावीस कलाक धंधो करे, आ ओक कलाक बे कलाक मणे त्यां आ करो पण आ यीज क्या है ? वस्तु क्या है ने वस्तुकी जाननेकी शक्तिकी ताकात कितनी है ? वस्तुको ज्ञाने जे ज्ञानकी ताकात वो तो निश्चय है, पण वो निश्चयका जाननेवाला जो ज्ञान है अने ओ ज्ञान भले परको भी ज्ञाने पण ओ ज्ञानकी ताकात वो तो निश्चय है, पण वो निश्चयका जाननेवाला जो ज्ञान है. अने ओ ज्ञान भले परको भी ज्ञाने पण ओ ज्ञानकी पर्याय स्वपर जाननेकी ताकातवाणुं ज्ञान है, ओ ज्ञान आत्मा साथे संबंध राખते है के जड साथे संबंध राખते है ? के जड साथे संबंध राખते है ये ठीक नहीं. के ज्ञानन देभन जाणवानी जे दशा है (उसका) ओ राग ने शरीर साथे संबंध है नहीं. आहा ! समजमें आया ? जीणी वात छे भाछ. आहा !

क्योंकि जो समस्त जडरूप अज्ञात्मा, आकाशादि पदार्थ है ने ? आ परमाणु शरीरादि पांच द्रव्य है, आत्मा सिवाय जड पांच द्रव्य है वस्तु. धर्मास्ति, अधर्मास्ति, आकास्ति, काण ने पुद्गल उनका ज्ञानके साथ तादात्म्य बनता ही नहीं. जडनी साथे ज्ञानन- ज्ञान भले ओ वर्तमान दशाका ज्ञान, ज्ञानरूपे है, वर्तमान दशाका ज्ञानरूपे, ओ वर्तमान दशाका ज्ञान ओ जडनी साथे संबंध राખते है के ओ ज्ञान आत्मा साथे संबंध राખते है ? के ओ ज्ञान आत्मा साथे तादात्म्य-तद्गुण है के ज्ञान राग ने शरीर साथे तद्गुण है ? आवी वातुं हवे. आहा तो (आकाशादि पांच द्रव्यो) उसका ज्ञानके साथ तादात्म्य बनता नहि अन्यके साथ, क्योंकि उनमें ज्ञान सिद्ध नहि. राग दया दान व्रतादिका भाव और शरीर वाणी का भाव जड उसके साथ ज्ञानका संबंध है ही नहीं, उसमें ज्ञान है नहीं, ज्ञान उसका है नहीं, ज्ञानका संबंध उसके साथ नहीं. आहाहा ! उनमें ज्ञान सिद्ध नहीं इसलिये अन्य पक्षका अभाव होनेसे ज्ञान आत्मा ही है, ज्ञानआत्मा ही है. ज्ञान राग है, ज्ञान शरीर है, औसा नहि. याहे तो ज्ञान राग ने शरीरको ज्ञाने, ज्ञानना छतां ओ ज्ञान पर्याय राग ने शरीरकी नहीं. आहाहा ! ज्ञानन शक्ति जे है ओ संबंध तो आत्मा साथे राખते है. समजमें आया ? भाछ आवी वात छे. आहाहा ! वस्तु त्रिकाणी और उसको जाननेवाला ज्ञान तो जाननेवाला (ज्ञानपर्याय) उसको तो सर्वश्रुत कहीने परको भी ज्ञाने तो अपेक्षासे सर्व श्रुत कहा. छतां वो ज्ञान स्वपरप्रकाशकी जाननेकी ताकात राખते है. ओ ज्ञानको व्यवहार श्रुतकेवणी कहा. क्यों कि ओ ज्ञान आत्मा साथे संबंध

रभता है भेद होकर के आ ज्ञान ते आत्मा तो मे तो उसकी साथ संबंध है भले अर्द्धिया व्यवहार हो पण मे ज्ञान आत्मा साथे संबंध रभता है, मे ज्ञान राग ने शरीर साथे संबंध रभता नहीं. आहाहा ! समजय छे कांछ ?

“ इसलिये अन्य पक्षका अभाव होनेसे ज्ञान आत्मा ही है ” ज्ञान आत्मा ही है एतना व्यवहार हो गया. ज्ञान आत्माको जानें मे तो निश्चय हुआ. हवे आ ज्ञान आत्मा ही है ऐसा भेद पडया तो मे ज्ञानको व्यवहार कडा. आहाहा ! पण मे ज्ञान आत्मा है, मे ज्ञान राग ने शरीरपणाका है नहीं. आहाहाहा ! “ यह पक्ष सिद्ध हुआ ” इसलिये श्रुतज्ञान भी आत्मा ही है. कौन ? ज्ञान हों ! ज्ञान व्यवहार श्रुत कडा था ने ? व्यवहार श्रुतज्ञान, मे श्रुतज्ञान भी आत्मा ही है, आत्मा तो आत्मा है ही पण श्रुतज्ञान भी आत्मा ही है क्युंकि उसकी साथ तादात्म्य संबंध है. आहाहा ! ऐसा होनेसे “ जो आत्माको जानते है वह श्रुतकेवणी है ऐसा ही घटित होता है. ”

जो आत्माको जानें भगवान पूर्णानंद प्रभु अस्तिरूपे भोजूदगी यीजरूपे अने भोजूदगी अस्ति यीज है. मे अपूर्ण ने विपरीतरूपे होती नहीं. पूर्ण ने अविपरीत स्वभावसे भरा पडा प्रभु है. (निजात्मा) उसको जो जानें वो तो निश्चय श्रुतकेवणी है. समजमें आया ? यह तो ऐसा होनेसे आत्माको ही जानते वीतो श्रुतकेवणी ही है, ऐसा ही घटित होता है, आहाहा ! अने ओला “ श्रुतज्ञान भी आत्मा है ये तो व्यवहारमें गये. ” “ ऐसा होनेसे आत्माको जानता है वह श्रुतकेवणी ऐसा घटित होता है. ” “ और यह तो परमार्थ ही है. ” आहाहा ! जे ज्ञान ज्ञेय आत्माको बनाकर आत्माको जाना, जे ज्ञान (अनादिसे) अकिला परको जानते है अपनी पर्यायमें, परको जानते है ये तो अकांतिक ज्ञान, मे ज्ञानेय नहीं. समजमें आया ?

पण जे ज्ञान स्वको जानते है. और परको भी भले जानें, ऐसी तो ताकात उसमें स्वपरप्रकाशक है. पण वो ज्ञानका संबंध अज्ञात्मा- शरीर वाणी कर्मसे है नहीं, मे ज्ञानका संबंध आत्मा साथे है. आहाहा ! ‘ ज्ञान ते आत्मा ’ ऐसा भेद पाडके कडाने ? “ ज्ञान ते आत्मा ” आत्मा ते आत्मा, ऐसा अनुभव हुआ मे तो निश्चय हुआ. पण ज्ञान ते आत्मा, उसको जाननेवाला ज्ञान और वो ज्ञान परको भी जानें. मे ज्ञान आत्माकी साथ संबंध रभते है. स्व ने परको जाननेका ज्ञान आत्माकी साथ संबंध रभते है. परको जानें माटे परके साथ संबंध रभते है, ऐसा नहीं है. आहाहाहा ! आवुं जीशुं छे.

क्या करना ? भाछ अनंत काणथी योराशीना अवतार आ जन्म मरण करी रह्यो छे योराशीना, अनेक भव अनादिनो छे, तो रह्यो क्यां ? भव भ्रमणमां रह्यो ! आहाहा ! मे भवभ्रमणमें तो दुःख है अकिला याहे तो स्वर्गका देव हो ने मनुष्यका राजा हो दुःखी है बियारा रागद्वेषनी पीडामें आकूणतामें पीडाता है !! आहाहा ! उसको पीडासे छूटना उसका उपाय क्या ? के मे जे ज्ञान अपने तरफको अपनेको जानें तो मे श्रुतकेवणी नाम परमार्थे आत्माको जाना तो उसका भवभ्रमण रहा नहीं. क्युंकि आत्मामें भव ने भवका भाव है नहीं पण अपना भाव परिपूर्ण है. आहाहा ! मे परिपूर्ण भगवानको (ज्ञायको) जाना जे ज्ञाने मे तो परमार्थ हो गया.

पण जे ज्ञान उसको जानें ने परको जानें ऐसा ज्ञानको व्यवहार कडा. पण वो ज्ञानको

સંબંધ કિસકી સાથે છે? પરકો જાનતે છે માટે પરકી સાથે સંબંધ છે? સમજમેં આયા? જાનતે તો પર્યાય અપની અપનેકો ને પરકો દોકો, જાનનેકી દશા તો સ્વપર દોકો જાનતી છે. છતાં જ્ઞાનકા સંબંધ રાગ ને શરીર કર્મ, જડ સાથે છે નહીં. એ સંબંધ તો આત્મા સાથે છે. આહાહા! આવું ઝીણું છે.

લોકોને અંતર ઊતરવું ક્યા ચીજ છે અંદર, પરમાર્થ પ્રભુ! આ શરીર તો વાણી જડ છે. ઉસકા જ્ઞાન હો, પણ ઉસકા જ્ઞાન એ જ્ઞાન શરીરકી સાથે સંબંધ રખતે છે એસા નહીં. શરીરકા જ્ઞાન હો, પણ એ જ્ઞાન શરીરકી સાથે સંબંધ રખતે છે એસા નહીં. એ શરીરકા જ્ઞાન હો એ સ્વપરપ્રકાશક જ્ઞાનકી પર્યાય આત્માકી સાથે સંબંધ રખતી છે. નવરંગભાઈ! આહાહા! સમજમેં આયા? આ આવી વાત છે, ભાઈ આ રવિવારનો દિવસ છે ને બધાં માણસો છોકરા-છોકરા આવ્યા છે ને આજે ઘણાં. આહાહા!

પૂર્ણાનંદ પ્રભુ પૂર્ણ સ્વભાવવાન વસ્તુ છે એ પૂર્ણ જ હોતી છે, વસ્તુ છે ઉસમેં અપૂર્ણતા કે વિપરીતતા કે અશુદ્ધતા હોતી નહિ. એ પણ ખબર નહિ હજી. વસ્તુ છે અનાદિ ચૈતન્યધન પ્રભુ એ તો પરિપૂર્ણ શક્તિ ને પરિપૂર્ણ સ્વભાવસે પરિપૂર્ણ વસ્તુ છે. એ પરિપૂર્ણ ચીજકો જે જ્ઞાન જાને, એ જ્ઞાનકો, જ્ઞાનકો તો વ્યવહારશ્રુત કહેતે છે પણ જે જ્ઞાન ઉસકો જાને અંદરમેં, એ આત્માકો જાને તો નિશ્ચય કહેતે છે. આહાહાહા! આવું છે. એસા હોનેસે જો આત્માકો જાનતા છે વો શ્રુતકેવળી છે, યે સબ ઘટિત હોતા છે ઔર વો તો પરમાર્થ છે.

“ ઈસ પ્રકાર જ્ઞાન ઔર જ્ઞાનીકે ભેદસે કહનેવાલા વ્યવહાર ” દેખો, જોયું? ક્યા કહેતે છે? જે અહિંયા જ્ઞાન વર્તમાન જ્ઞાન છે, એ જ્ઞાન સ્વકો જાને ને પરકો જાને પણ વો જ્ઞાનકી પર્યાયકો વ્યવહાર કહા. ક્યો? કે આ જ્ઞાન તે આત્મા એસા ભેદ હો ગયા ને? આત્મા એકિલા તો તો નિશ્ચય હો ગયા, છે? આહાહા! “ જ્ઞાન ઔર જ્ઞાનીકે ભેદસે કહનેવાલા જો વ્યવહાર ઉસસે ભી પરમાર્થ માત્ર હી કહા જાતા છે. ” આહાહા! જ્ઞાન સ્વ ને પરને જાણે તે જ્ઞાન તે આત્મા, તો એટલો ભેદ કિયા તો વ્યવહાર હો ગયા. તો વ્યવહારે બતાયા છે નિશ્ચયકો. જે જ્ઞાન સ્વકા હુઆ ને પરકા હુઆ, એ જ્ઞાને આત્માકો જાના અને એ જ્ઞાન તે આત્મા એસા ભેદ કરકે વ્યવહાર કહા, તો વ્યવહારે બતાયા ક્યા? ત્રિકાળી વસ્તુકો. તો ઈતના વ્યવહાર આયા ઉસમેં, તો ઉસકો વ્યવહાર કહેનેમેં આતા છે. પણ એ વ્યવહારકા આશ્રય લેનેસે નિશ્ચય હોતા છે એસા નહીં. એ વ્યવહારકા આશ્રય તો ત્રિકાળી છે. આહાહા! ઝીણી વાત બહુ આવી. ફરીને લીધું ને અમારે બાબુભાઈ કહે, ફરીને લ્યો બાબુલાલજી કહે. વાત સાચી આ તો ગમે તેટલી વાર લ્યો, બાબુલાલજી! અપાર વસ્તુ છે. આહાહા!

ચૈતન્ય ચમકતો હીરો અંદર છે ચૈતન્ય ચૈતન્ય ચૈતન્ય ચૈતન્યના પ્રકાશનો ચમકતો હીરો અંદર, પરિપૂર્ણ ચળકતો હીરો (જ્ઞાયક) સ્વભાવ ભગવાન છે. આહાહા! એસા પરિપૂર્ણ શક્તિકા સ્વભાવસે ભરાપડા પરિપૂર્ણ પ્રભુ છે. એવા પરિપૂર્ણ પ્રભુકો જે જ્ઞાન સીધા પરિપૂર્ણકો જાનતે છે વો તો શ્રુત નિશ્ચય પરમાર્થ હો ગયા. પણ જે જ્ઞાન સ્વકો જાને ને પરકો જાને એ જ્ઞાનકો વ્યવહાર કહા, ક્યો કિ જ્ઞાન તે આત્મા એસા ભેદ પાડકર કહા માટે વ્યવહાર હુઆ. સમજમેં આયા?

‘ ઈસપ્રકાર જ્ઞાન-જ્ઞાનીકે ભેદસે ’ જ્ઞાની શબ્દે આત્મા, જ્ઞાન શબ્દે વર્તમાન જ્ઞાન ગુણ પર્યાય, એના ભેદસે કહેનેવાલા એ વ્યવહાર ઉસસે ભી પરમાર્થ માત્ર હી કહા જાતા હૈ. જ્ઞાનનેકી (દશા) જ્ઞાન તે આત્મા અને એ આત્માકો જાને, એ પરમાર્થકો વ્યવહારે બતાયા હૈ. વ્યવહારે વ્યવહારકો બતાયા એસા નહીં. વ્યવહારે બતાયા પરમાર્થકો. આહાહા ! (શ્રોતા:- ઈતના ઉપકાર માનના વ્યવહારકા) ઈતના વ્યવહાર સ્થાપને યોગ્ય હૈ. હૈ ઈતના, પણ વો વ્યવહારકે આશ્રયસે હોતા હૈ નિશ્ચય એ નહીં. આહાહા !

બહુ ફેર છે ભાઈ. અરે ! અત્યારે તો બધું ગરબડ થઈ ગયું છે. સંપ્રદાયમાં તો, ઓલા કહે દયા પાળો, વ્રત કરો ને અપવાસ કરો. હવે એ તો રાગની ક્રિયા છે. ઓલા કહે કે ભક્તિ કરો ને જાત્રા કરો. આજ આવ્યા હતાં અહીં મોટા પાલીતાણાવાળા, મોટો સંઘ આવ્યો હતો. ઘોઘા ભાવનગર જવાનો, અહીં ઊતર્યો હતો, જોયો 'તો, એ બસ જાત્રા કરે ને આમ થઈ જાય ને આમ આપણે તરી ગયા. એ તો શુભ રાગની ક્રિયા જો મંદ રાગ કરતે હો તો એ જાત્રા ને એનું નામ શુભરાગ હૈ પુણ્ય. એ કોઈ ધર્મ નહીં. અને વો ધર્મકા કારણ ભી નહીં. આહાહા ! ધર્મકા કારણ તો પ્રભુ ત્રિકાળી આત્મા જો હૈ. એ વર્તમાન આનંદ ને શાંતિ ને સમકિતકા કારણ તો એ આત્મા હૈ. આહાહા ! અને એ આત્માકો જેણે જાણ્યા ઉસકી પર્યાયમેં આનંદ ને સમકિત આદિ હોતા હૈ. તો એ પર્યાય સ્વને ને પરને જાણે તે જ્ઞાનકો વ્યવહાર ' જ્ઞાન તે આત્મા ' ઈતના ભેદ પાડયા. એ વ્યવહાર કહેનેમેં આયા. ઈસકો વ્યવહાર કહેનેમેં આયા. છતાં એ જ્ઞાન વ્યવહાર હૈ એ વ્યવહારકો એકિલા બતાતે હૈ એસે નહીં. એ જ્ઞાન તે આ આત્મા, આ જાનતે હૈ ને ? જાનતે હૈ ને ? ' એ જાનતે હૈ એ આત્મા ' એમ આત્માકો બતાયા. વ્યવહારે- વ્યવહાર શ્રુત કેવળીએ વ્યવહાર જ્ઞાને પણ આત્માકો બતાયા. આહાહાહાહા ! આવી વાતું છે.

આ કઈ જાતનો ધર્મ આ ? બાપુ શું કહીએ ? પરમ સત્ય વસ્તુ પરમ સત્ય ક્યોંકિ પ્રભુ તુમ હૈ એ સર્વજ્ઞ સ્વરૂપી તુમ હૈ. ભાઈ ! તને ખબર નથી. તું આત્મા જો હૈ એ જ્ઞાનસ્વરૂપી હૈ, ચૈતન્ય પ્રકાશ સ્વરૂપ હૈ, ચૈતન્ય પ્રકાશ સ્વરૂપ હૈ, તો એ ચૈતન્ય પ્રકાશકા પરિપૂર્ણ પ્રકાશ હૈ. પરિપૂર્ણ નામ એ સર્વજ્ઞ પ્રકાશ સ્વરૂપ હૈ. આહાહા ! ઉસકા શક્તિરૂપ સર્વજ્ઞ પ્રકાશ સ્વરૂપ આત્માકા હૈ. ' જ ' સ્વરૂપ કહો પ્રભુ, એ ' જ 'નું પરિપૂર્ણ સ્વરૂપ સર્વજ્ઞપણું કહો તો એ સર્વજ્ઞ સ્વભાવી પ્રભુ આત્મા હૈ, પણ વો જ્ઞાનકી પર્યાય ત્રિકાળકો જો અનુભવે, નિર્વિકલ્પ સમાધિ, શાંતિદ્વારા તબતો મૂળ ચીજકો અનુભવે એ તો પરમાર્થ હુઆ. પણ વો પર્યાય જો સ્વપરકો જાનતી હૈ. એ પર્યાયકો વ્યવહાર કયું કહા ? કે વો તો ભેદ હૈ. ત્રિકાળી વસ્તુમેં જ્ઞાન-ગુણ એસા પર્યાય ભેદ હુઆ વો કારણસે વ્યવહાર કહા, પણ વ્યવહારે બતાયા હૈ પરમાર્થકો. આહાહાહા ! સમજાય છે કાંઈ ?

એ વ્યવહાર હૈ ખરા, પણ વો વ્યવહાર બતાતે હૈ ત્રિકાળી પરમાર્થ સ્વરૂપ ચિદાનંદ પ્રભુ, માટે વ્યવહારનો સંબંધ જ્ઞાનનો પણ આત્મા સાથે છે. એ જ્ઞાનનો સંબંધ પર સાથે નહીં. આહાહાહા ! જે જ્ઞાનને વ્યવહાર કહો, એ ક્યોં કે જ્ઞાન તે આત્મા એસા ભેદ હુઆ માટે. પણ વો જ્ઞાન અપનેકો ને પરકો જાને માટે તે જ્ઞાન પરકા સંબંધ રખતે હૈ એસા હૈ નહીં એ જ્ઞાન તો આત્માકી સાથ સંબંધ રખતે હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

નવા માણસને તો એવું લાગે કે આ શું કહે છે આ તે, આમાં કંઈ જૈનદર્શનમાં વીતરાગ, બાપુ! મારગડા એવા છે ભાઈ. સર્વજથી સિદ્ધ હુઆ ને તુમ ભી પ્રભુ સર્વજસ્વરૂપી હો, એ સર્વજ્ઞે જો પ્રગટ ક્રિયા જો ઉસકી આજ્ઞામેં આયા એ આ માર્ગ આયા. આહાહા !

બીજી વાત, કે રાગસે આત્મા જાનનેમેં આતા હૈ એ તો વ્યવહારેય નહીં. જ્ઞાનસે આત્મા જાનનેમેં આતા હૈ એ ઉસકો અહીંયા વ્યવહાર કહા. આહાહા ! અને તે વ્યવહારે તો રાગકો જણાયા એસા નહીં એ વ્યવહારે જણાયા આત્મા. આહાહા ! આ જાનન પર્યાય જે અવસ્થા સ્વપર જાનનેકી અવસ્થા એ, એ શક્તિ વસ્તુ જો ત્રિકાળ (જાયક) હૈ ઉસકા વો જ્ઞાન હૈ એમ યે બતાતે હૈ. વ્યવહાર નિશ્ચયકો બતાતે હૈ. આહાહા ! વ્યવહાર-વ્યવહાર ઉપર લક્ષ કરાના એમ નથી. સમજાય એટલું સમજવું પ્રભુ, આ તો કોઈ અલૌકિક વાતું છે શું કહીએ ? આહાહા !

ઉસસે ભી પરમાર્થ માત્ર હી કહા જાતા હૈ, કયા ક્રિયા ? જો જાનન- જાનન- જાનન આત્માકો જાને ને પરકો જાને એસા જ્ઞાન, એ જ્ઞાન આત્માકો બતાતા હૈ. આ આત્મા સાથે સંબંધ હૈ. એ જ્ઞાને પરમાર્થકો બતાયા. હૈ ને ? ઓર ઉસસે ભી પરમાર્થ માત્ર હી કહા જાતા હૈ, જ્ઞાન તે આત્મા. એસા પરમાર્થકો બતાયા. એ જ્ઞાને પરમાર્થ વસ્તુકો બતાયા. વ્યવહારે પરમાર્થ વસ્તુકો બતાયા. જ્ઞાનરૂપી વર્તમાન પર્યાય જે ભેદરૂપ વ્યવહાર ઉસને ભી અભેદ જાયકકો બતાયા. આહાહાહા ! ઘણું સૂક્ષ્મ.

આ તો અગાધ સર્વજ્ઞ ત્રિલોકનાથ પરમાત્મા સર્વજ્ઞ પ્રભુ એક સેકન્ડના અસંખ્ય ભાગમાં ત્રણ કાળ ત્રણ લોકને જાણે એવી પોતાની પર્યાયનું સામર્થ્ય, એને જાણે કહેવું એ વ્યવહાર છે. એવી સર્વજ્ઞ દશા જ્યાં પ્રગટ થઈ અને ઈચ્છા વિના વાણીનો ઘોઘ નીકળ્યો, એ વાણીમેંસે શાસ્ત્ર રચ્યા. એ શાસ્ત્રમાંસે આ ભાગ અવયવ હૈ ઉસકા, સમયસાર !

મુખ ઓમકાર ધ્વનિ સૂનિ અર્થ ગણધર વિચારે, ભગવાનની મુખમાંથી વાણી, ઓ...મ...ધ્વનિ, દિવ્ય ધ્વનિ, પ્રધાન અવાજ ઉસકો સૂનકર સંતો, આગમકી રચના કરે છે, રચી આગમ ઉપદેશ ભવિક જીવ સંશય નિવારે, આહાહા ! એ આગમને સૂનકર ભવ્ય લાયક પ્રાણી સંશયકો નાશ કરે. આહાહા ! સમજમેં આયા ? આરે ! આવી વાતું.

‘ ઉસસે ભિન્ન કુછ નહીં કહા જાતા ’. વ્યવહાર જ્ઞાન હૈ. “ ઈસકો ભલે હમ (ને) વ્યવહાર કહા, પણ વો વ્યવહારે બતાયા તો ત્રિકાળી જાયકકો, ઉસસે કુછ ભિન્ન ચીજ તો બતાયી નહીં એને. આહાહા ! જ્ઞાન સ્વભાવ જો પર્યાયમેં સ્વ ને પરકા જાનનેકી તાકાતવાળા જ્ઞાન કીધું એ તો સ્વપરપ્રકાશક હૈ ને ? છતાં એ સ્વપર પ્રકાશકકી પર્યાય આ જ્ઞાન આત્મા સાથે સંબંધ રાખતી હૈ. એ પરમાર્થ આત્માકો બતાતે હૈ. એ સ્વપર પ્રકાશક જ્ઞાનકી પર્યાય, એ બતાતી હૈ સંબંધ રાખતી હૈ આત્માકે સાથ. એ સ્વપરપ્રકાશક જ્ઞાન પરકે સાથ સંબંધ નહીં રાખતે. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? કેટલું યાદ રાખવું ? એક કલાકમાં, બહુ ઝીણું બાપા. આહા ! અલૌકિક ચીજ હૈ. આહાહા !

કહે છે ઈસ પ્રકાર જ્ઞાન ઓર જ્ઞાનીકે ભેદસે, પર્યાય જ્ઞાન અને જ્ઞાની દ્રવ્ય, એનાં ભેદસે કહેનેવાલા વ્યવહાર ઉસસે ભી પરમાર્થ માત્ર હી કહા જાતા હૈ. એ જ્ઞાને બતાયા કે આ આત્મા. એસા પરમાર્થ ત્રિકાળી સ્વરૂપકો જ્ઞાન જાનતે હૈ, તો ઉસને વ્યવહારે નિશ્ચયકો બતાયા. વ્યવહારે

પરમાર્થકો બતાયા. વ્યવહાર શબ્દે (સમજના) વર્તમાન જ્ઞાનકી પર્યાય ઉસને પરમાર્થ ત્રિકાળકો બતાયા. આહાહાહા ! આવું ઝીણું પડે એટલે લોકો પછી વ્રત ને તપ ને અપવાસ ને ભક્તિમાં જોડાઈ ગયા ને એમાં ધર્મ મનાવી ગયા. આહાહા !

અહીંયા તો જ્ઞાનકી પર્યાય જો હૈ વો પર્યાય ભી સ્વકી સાથ સંબંધ રખતી હૈ, તો ભેદ પાડકર બતાયા પણ જ્ઞાન તે આત્મા, એ આત્માકો બતાયા. ભલે જ્ઞાન ભેદ કરકે કે આ જ્ઞાન તે આત્મા. ઈ જ્ઞાન એ વ્યવહાર વર્તમાન પણ ઉસકો જાનના ઓ નિશ્ચય, પણ એ જ્ઞાને નિશ્ચયકો બતાયા કે આ ત્રિકાળી વસ્તુ તે હું છું. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? એસા જબ જ્ઞાન અંદરમેં હો તબ ઉસકો અતીન્દ્રિય આનંદ આતા હૈ, એ અતીન્દ્રિય આનંદકી પર્યાય ભી વર્તમાન હૈ તો વ્યવહાર કહેનેમેં આતા હૈ, પણ વો પર્યાય બતાતી હૈ અતિન્દ્રિય આનંદ સ્વરૂપ ભગવાન આત્માકે સાથ આનંદ સંબંધ હૈ. એ આનંદકા સંબંધ કોઈ રાગ ને પરકે સાથ નહીં. આહાહા ! અહીંયા તો જ્ઞાન લિયાને (તો જ્ઞાન) સ્વપર પ્રકાશક હૈ. આનંદમાં તો કોઈ સ્વપર હૈ નહિ. આહાહાહા !

તો એ જ્ઞાનમેં સ્વકો જાનનેકી તાકાત ને પરકો જાનનેકી તાકાત વર્તમાન હોં આ વર્તમાન જ્ઞાન પણ છતાં એ સ્વપર જાનનેકી તાકાતવાળા જ્ઞાન વર્તમાન, એ સંબંધ તો ત્રિકાળીકો બતાતે હૈ. એ જ્ઞાન રાગકો ને શરીરકો બતાતે હૈ એસા નહીં. એ જ્ઞાન સ્વપરકો પ્રકાશકમાં રાગકો જાને, શરીરકો જાને, વાણીકો જાણે, એમ કહેના વો ભી અસદ્ભૂત વ્યવહાર હૈ. એ જ્ઞાનકી પર્યાય જ્ઞાનકો જાનતી હૈ એ પર્યાયમાં સ્વ-પરપ્રકાશકપણા જાનતા હૈ. એ સ્વપરપ્રકાશક જ્ઞાનકો અહીંયા વ્યવહાર કહા, ક્યુંકિ જ્ઞાન ને જ્ઞાનીકા ભેદ બતાયા, પણ ભેદ બતાકર ભી એ જ્ઞાન આત્માકો બતાતે હૈ. આહા ! કે આ જ્ઞાન તે આ આત્મા ત્રિકાળી પ્રભુ પૂર્ણાનંદ હૈ અંદર. આહાહા ! આવી વાતું છે.

આ ફરીને લિયા પણ ફેર ગમે તેટલી વાર લે, ફેરફાર થોડા ભાષામાં આતા હૈ, વસ્તુ તો જે હૈ એ હૈ, વસ્તુ તો ! સાધારણ પ્રાણી તો એમે ય કહે સમ્યગ્દર્શન તો કેવળીગમ્ય હૈ, કેવળી ગમ્ય હૈ એમ, અષ્ટપાઠ્ઠમાં લીધું છે. પણ છતાં એ સમ્યગ્દર્શન- અનુભૂતિ દ્વારા જાનનેમેં આતા હૈ માટે વ્યવહાર કહા. સમ્યગ્દર્શન સીધી ચીજ હૈ એ નિર્વિકલ્પ પ્રતીતિ હૈ વો જાનનેમેં નહિ આતા. પણ સાથમાં અનુભૂતિ હોતી હૈ જે જ્ઞાન આત્માકા અનુભવ કરે તે જ્ઞાન અનુભૂતિ એ અનુભૂતિકી સાથ સમ્યગ્દર્શન હૈ તો અનુભૂતિસે સમ્યગ્દર્શન જાનનેમેં આયા, વો માટે તે વ્યવહાર કહેનેમેં આયા. સીધા સમ્યગ્દર્શન જાનનેમેં ન આતા હૈ. ક્યુંકિ એ તો નિર્વિકલ્પ અવસ્થા રૂપી ચીજ હૈ. યે સમ્યગ્દર્શન અપનેકો નહીં જાનતે, સાથમેં જ્ઞાનકો નહીં જાનતે, પણ જ્ઞાન અનુભૂતિ હુઈ એ જ્ઞાનમેં જાનનેમેં આયા કે આ સમકિત હૈ અને ઉસકા વિષય આ ત્રિકાળ હૈ એ અનુભૂતિસે જાનનેમેં આયા. સમજમેં આયા ? સમજમેં આયા ? આહાહા ! અહીં તો અનુભૂતિકી પર્યાયકો ભેદ કરકે કહેના એ ભી વ્યવહાર હૈ. પણ વો વ્યવહાર અનુભૂતિ બતાતે હૈ દ્રવ્યકો, આ દ્રવ્યકી અનુભૂતિ, આ દ્રવ્ય ! સમજમેં આયા ? પણ અહીં તો જ્ઞાનકી બાત ચલી હૈ ને જ્ઞાન, કારણ કે જાનનેકી ચીજ તો એ હૈ, સમ્યગ્દર્શન, ચારિત્ર, આનંદ કોઈ જાનતે નહિ, હૈ ઈતના, યે હૈ પણ ઉસકો જાને જ્ઞાન, તો જ્ઞાનકી પ્રધાનતાસે કથન લિયા હૈ અહીંયા. આહા ! સમજમેં આયા ?

ઈસ પ્રકાર જ્ઞાન ઔર જ્ઞાનીકે ભેદસે કહેનેવાલા જો વ્યવહાર એ ઉસસે ભી પરમાર્થ માત્ર હી કહા જાતા હૈ. આત્મા હી કહેનેમેં આયા હૈ. આહા ! જ્ઞાન... તે આત્મા, જ્ઞાન... તે રાગ એમ ન કહા. જ્ઞાનેકા જ્ઞાન તે શરીર (એમ ન કહા) જ્ઞાન તે આત્મા. રાગકા જ્ઞાન હુઆ, પણ જ્ઞાન હુઆ તો જ્ઞાન તે રાગ, એસે નહીં. રાગકા જ્ઞાન હુઆ. એ તો સ્વપર પ્રકાશક શક્તિકે કારણ, છતાં અહીં જ્ઞાન તે આત્મા. સમજમેં આયા ? આહાહા ! આવી વાતું છે. બાર ગાથા પહેલી આખા સમયસારની પીઠિકા છે. મૂળ, મૂળ એટલે એક એક ગાથામાં એક-એક વાત ગજબ ગંભીરતા પાર ન પડે એવી ચીજ છે. આહાહા !

શરીર વાણી મન તો જડ હૈ. ઔર દયા દાન વ્રત ભક્તિ આદિકા, પરમાત્માકા સ્મરણ આદિકા ભાવ એ રાગ હૈ ઉસમેં તો જ્ઞાન હૈ હી નહી. તો ઉસમેં જ્ઞાન હૈ નહીં તો યે રાગ તે આત્મા, એસા નહીં હોતા, પણ રાગકા જ્ઞાન હુઆ અને અપનેકા જ્ઞાન હુઆ એ જ્ઞાન તે આત્મા તો વ્યવહારે પણ નિશ્ચયકો બતાયા પરમાર્થકો, વ્યવહારે વ્યવહારકો બતાયા હૈ એસા હૈ નહીં. આહાહા ! છોટાભાઈ ! આવું ઝીણું છે. ઔર જો શ્રુતસે કેવળ શુદ્ધાત્માકો જાનેં એ શ્રુતકેવળી હૈ. ઈસ પ્રકાર હૈં ! આવી ગયું ને ! ઈસસે ભિન્ન કુછ નહિ કહા જાતા.

ઔર જો શ્રુતસે કેવળ શુદ્ધ આત્માકો જાનતે હૈ. ભાવશ્રુતજ્ઞાનસે જો સીધા આત્માકો જાનતે હૈ એ શ્રુતકેવળી હૈ. એ પરમાર્થ હુઆ. ઈસ પ્રકાર પરમાર્થકા પ્રતિપાદન કરના અશક્ય હોનેસે એકિલા પરમાર્થકા પ્રતિપાદન આ આત્મા, આ આત્મા એમ કહેના એ સમજ શકે નહીં, અશક્ય હૈ, તો ઈતના ભેદ પાડકર કહા. આ “ જ્ઞાન તે આત્મા ” ઈતના વ્યવહાર કરકે બતાયા. આ આત્મા આત્મા કહે પણ આ આત્મા કયા ? તો પરમાર્થ આત્માકો કહેના અશક્ય હૈ, હૈં ? પરમાર્થકા પ્રતિપાદન કરના કહના અશક્ય હોનેસે. “ જો સર્વ શ્રુતજ્ઞાનકો જાનતે હૈ યહ શ્રુતકેવળી હૈ. ” આહાહા ! એસા વ્યવહાર, જે જ્ઞાન સ્વને પરકો જાનેં એ જ્ઞાન, શ્રુતકેવળીકો જાનતે હૈ, સર્વ શ્રુતજ્ઞાનકો જાનતે હૈ, વે શ્રુતકેવળી હૈ એ વ્યવહાર કહા. “ એસા વ્યવહાર પરમાર્થકે પ્રતિપાદકત્વસે અપનેકો દેહતાપૂર્વક સ્થાપિત કરતા હૈ. ” વ્યવહાર હૈ એ વાત સ્થાપિત કરતે હૈ. પણ વ્યવહાર બતાતે હૈ નિશ્ચયકો. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? આવી વાતું છે વ્યવહાર હૈ- વ્યવહાર સ્થાપન કરતા હૈ, વ્યવહાર અસ્તિત્વ હૈ પણ વો વ્યવહાર બતાતે હૈ તો પરમાર્થકો, જ્ઞાન તે આત્મા એસા ભેદ કરકે બતાયા આત્મા. જ્ઞાન તે જ્ઞાન, જ્ઞાન તે જ્ઞાન એ તો ભેદ હો ગયા. ‘ જ્ઞાન તે આત્મા. ’ આહાહા !

એસા ભેદ કરકે વ્યવહારે પણ પરમાર્થકો બતાયા. પ્રવિણભાઈ ! એ વ્યવહાર, પરમાર્થકે કથનકે કારણ અપનેકો દેહતાપૂર્વક સ્થાપિત કરતા હૈ. દેખો ! ઉસમેં પહેલે એ આયા થા. આયા થાને (ગાથા) આઠમી મેં ? વ્યવહારનયકો પરમાર્થકા કહેનેવાલા જાનકર ઉસકા ઉપદેશ દિયા જાતા હૈ, પાઠમેં એસા આયા. જુઓ, પાઠ ઈસલિયે વ્યવહારનય સ્થાપિત કરને યોગ્ય હૈ. આઠમી ગાથામાં ટીકાનો છેલ્લો શબ્દ ટીકાનો આઠમી ગાથાનો છેલ્લો શબ્દ. ઈસલિયે વ્યવહારનય સ્થાપિત કરને યોગ્ય હૈ. હૈં ? આઠમી ગાથાની ટીકાનો છેલ્લો શબ્દ. ટીકાનો કીધો, ભાવાર્થનો નહીં. ભાવાર્થની ઉપર.

વ્યવહારનય સ્થાપિત કરને યોગ્ય હૈ. હૈં એસા સિદ્ધ કરના હૈ કિંતુ વ્યવહાર હૈ. બ્રાહ્મણકો

મ્લેચ્છ નહીં હો જાના યાદિએ ઈસ વચનસે વ્યવહારનય અનુસરણ કરને યોગ્ય નહીં. વ્યવહાર હે એસા સ્થાપિત કરને લાયક હૈ પણ વ્યવહાર અનુસરણ કરને લાયક નહીં. અનુકરણ કરને લાયક નહીં હૈ, અનુસરણ કરને લાયક વસ્તુ (આત્મદ્રવ્ય) આહાહા ! આમાં બધુ અજાણ્યું લાગે. જાણે અજાણ્યા દેશમાં આવ્યા હોય, હૈ ? (શ્રોતા:- આ ભગવાનના દેશમાં જાવાનું છે પોતાના) પરમાત્મસ્વરૂપ અંદર. આહાહા ! એ જ્ઞાન તે આત્મા એસા ભેદ હુઆ માટે જ્ઞાનકો વ્યવહાર કહા. પણ વો વ્યવહારે બતાયા ક્યા ? આત્માકો, પરમાર્થકો બતાયા. વ્યવહારે રાગકો ને શરીરકો બતાયા નહીં. આહાહાહા !

બારમી ગાથામાં આવશે કે જિસને અપના સ્વરૂપકા અનુભવમેં દૈષ્ટિ પ્રતીત હુઆ. અનુભવ કરકે પ્રતીત હુઈ અપના આત્માકી, વો તો નિશ્ચયકા આશ્રય લિયા, હવે ઉસકી પર્યાયમેં અપૂર્ણતા, શુદ્ધતા અલ્પ હૈ અશુદ્ધતા ભી હૈ. ઈસકો ક્યા કહેના ? કે વો ' વ્યવહારે જાણેલો પ્રયોજનવાન ' હૈ એ વ્યવહાર જાના હુઆ પ્રયોજનવાન હૈ. વ્યવહાર અપના માના હુઆ પ્રયોજનવાન હૈ એસા નહીં. એ આગળ આવશે બારમી (ગાથામેં) ચારે કોરથી વાત ત્યાંય ઈ કહા કે રાગ ને અલ્પજ્ઞ જાના હુઆ પ્રયોજનવાન હૈ એટલું, પણ અહીં એ કહા કે જે અલ્પજ્ઞ અવસ્થા, સ્વને પરકો જાને તે જ્ઞાન આત્માકો બતાતે હૈ માટે ઉસકો વ્યવહાર કહેનેમેં આતા હૈ... એ જ્ઞાન રાગકો જાને પરકો જાને માટે જ્ઞાન રાગકે સાથ સંબંધ રાખતે હૈ, પરકો જાને માટે પરકી સાથ સંબંધ રાખતે હૈ એસા નહીં. આહાહાહાહા ! ગજબ શૈલી છે !!

સમયસારની એક એક ગાથા ભરતક્ષેત્રમાં તો અત્યારે આ સિવાય કોઈ બીજી ચીજ છે નહીં ઊંચી. આહાહા ! પણ એને માટે ઘણો પુરુષાર્થ સ્વભાવને સમજવા માટે બહુ નિવૃત્તિ જોઈએ. આહાહા ! એક L. L. B. અને M. A. ભણવા માટે પણ વખત ગાળે છે ને ? પાંચ-દશ વર્ષ, ઘૂળ માટે. આહાહા ! તો આ તો પ્રભુ જેનાથી જનમ મરણ રહિત થવું અને જનમ મરણ જિસમેં હૈ હી નહીં, એસી ચીજ સમજનેમેં કઈ વિધિ વ્યવહાર ને કઈ વિધિ નિશ્ચય એ ઉસકો સમજના યાદિએ.

મોટી તકરાર આ. જુઓ અહીં ઉસમેં આયા થા ને કે વ્યવહાર સ્થાપન કરને યોગ્ય હૈ. આઠમીમેં અહીં પણ યહ કહા, હૈ ? એ અહીં વ્યવહાર પરમાર્થકે પ્રતિપાદન કરતે અપનેકો દેહતાપૂર્વક સ્થાપિત કરતે હૈ એસા લિયા. વ્યવહાર હૈ એસા વ્યવહારનય સ્થાપિત કરતી હૈ પણ વો વ્યવહાર બતાતે હૈ નિશ્ચયકો. આહાહા ! જ્ઞાનકી પર્યાય હૈ એ વ્યવહાર હૈ તો વ્યવહાર સ્થાપિત કરના યોગ્ય હૈ, કારણ કે વ્યવહાર હૈ ઉસકા વિષય ભી હૈ. પણ વ્યવહારકા વિષયકો વ્યવહાર કહા વો તો આત્માકા જ્ઞાન કરાનેકો કહા, ઉસકા જ્ઞાન કરાનેકો કહા ઈતના નહીં. આહાહાહા ! વ્યવહાર જ્ઞાનકો જાનતે હૈ, વ્યવહાર જ્ઞાન, રાગકો આદિ પણ એ જ્ઞાન આત્માકો જાનતે હૈ એ નિશ્ચય અને એ જ્ઞાન રાગકો જાનતે હૈ એ વ્યવહાર, પણ રાગકો જાનતે હૈ છતાંય જ્ઞાન રાગકા હુઆ નહીં. રાગકા જ્ઞાન હુઆ તો રાગકા જ્ઞાન હુઆ ? રાગ હૈ તો ઉસકે કારણસે ત્યાં જ્ઞાન હુઆ એસે નહીં. સમજમેં આયા ?

(શ્રોતા:- આપ રોજ નયી-નયી બાતે કરતે હૈ. જેસા વક્તા એસા હી કલાસ હોના યાહીએ) એસા હૈ ભૈયાજી. આહાહા ! ત્રણ લોકના નાથ સર્વજની વાણી એ છે, ભાઈ શું કહીએ.

आहाहा ! परमात्मा त्रिजलोकनां नाथ सर्वज्ञदेव उससे सूनी हुई वाणी संतो शास्त्र रचकर बताते हैं. आहाहा !

अे अंदरमें जरी जाय ज्याल आवे तो उसको उसकी महिमाका ज्याल आते है. आहाहा !
 अैसा व्यवहार परमार्थके, व्यवहार परमार्थके प्रतिपादकत्व होनेसे. व्यवहार व्यवहारको बताते है अे माटे नहीं आहाहाहा ! ज्ञान अे व्यवहार, त्रिकाणी वस्तु ते निश्चय अे ज्ञान बताते है त्रिकाणीको माटे व्यवहार स्थापन करने योग्य है, व्यवहार आता है, व्यवहार है પણ व्यवहार आश्रय करने लायक है अैसे नहीं, आश्रय करने लायक व्यवहार कहेते है के त्रिकाणका आश्रय करे अे वस्तु अखंडानंद प्रभु, प्रतिपादकत्वसे अपनेको दृढतापूर्वक स्थापित करता है ल्यो. उसका भावार्थ आयेगा ल्यो.

प्रमाण वचन गुरुदेव